

Filosofijos fakultetas

Filosofijos
institutas

Brigita Gelžinytė

Hegelio smėlio knyga, arba Apie pradžios pradžią ir jos negalimybę

Pranešime nagrinėjama vis dar plačiai tebeginčijama Hegelio „Logikos mokslo“ pradžios principo problema. Paradoksą, su kuriuo susiduriame, galima suformuluoti šitaip: kaip išskelti pradžios principo klausimą, jei a) bet kuri kritinė filosofija po Kanto, siekianti išvengti dogmatiškumo ir pabrėžianti refleksijos pamatiškumą pažinimo procese, pirmiausia privalo užklausti ir pagrįsti savo pačios metodologines prielaidas; ir jei b) bet kokia mąstymo pastanga visuomet *jau* aptinka save veikiant apibrėžtumų refleksijos procese dar iki bet kokio šios pastangos užklauso? Nūdienos diskurse iš esmės vyrauja dvi pamatinės šio paradokso sprendimo strategijos: vieni laikosi nuostatos, jog „Logikos moksle“ Hegelis iš tiesų pagrindžia filosofavimo be prielaidų galimybę, kurią *jau* pademonstravo savaiminis imanentinis apibrėžtumų judėjimas „Dvasios fenomenologijoje“ (S. Houlgate, T. Pinkard); kiti teigia, jog Hegelis formuluoja griežtą metodologiją (taigi nustato pradžios principą ir metodą) iš esmės toliau plėtodamas ir radikalizuodamas Kanto transcendentalinės ontologijos projektą (R. Pippin, W. Maker, M. Gabriel). Tačiau jei, pasak Hegelio, tam, kad pradžia būtų absoliuti, ji turi būti abstrakti, betarpiška, neapibrėžta ir todėl negali turėti jokio turinio (idant būtų išvengta begalinės apibrėžtumų regresijos), tampa nebeįmanoma pateikti jokio objektyvaus tokios pradžios apibrėžimo ar principo. Ir jei, anot jo, pradžia turinti sutapti su grynąja būtimi, pačia mąstymo veikla arba tuo, ką jis įvardija *Reflexionsausdruck*, tai tokiu būdu pradžia gali būti suvokiama tik kaip begalinis nyksmas, tapsmas, kuris pasirodo kaip būties ir nieko vienovė. Tad šiame pranešime pradžios problemos paradokso nesiekama išspręsti, priešingai, pasiremiant J. Hyppolito ir J. L. Nancy įžvalgomis, mėginama parodyti, jog pati dinaminė šio paradokso struktūra ir pradžios (principo) negalimybė pasirodo esanti būtent tai, kas išjudina mąstymą ir įgalina formos ir turinio tapatybę.